

odkazy na prameny a též nejdůležitější literaturu. Cenné je též to, že je uváděna i příslušnost k patriciům či plebejům (u patriciů zkratkou pat.) a též číslo, pod kterým je třeba tu kterou osobu hledat pod příslušným gentiliem v RE, ať v novém či starém vydání. K druhému svazku jsou připojeny rejstříky a bibliografie. Dílo má všechny předpoklady k tomu, aby se stalo nepostradatelnou pomůckou všem, kdož se zabývají republikánským obdobím starověkého Říma.

Zdeněk Zlatuška

Guido Barbieri: L'albo senatorio da Settímio Severo a Carino (193—285). Roma, A. Signorelli, 1952 (Studi pubblicati dall' Istituto Italiano per la Storia Antica, fasc. 6). Str. XXIII 795.

Další prosopografická příručka, tentokrát italská, nám poskytuje seznam senátorů od konce II. stol. n. l. až do konce principátu. K seznamu (str. 11—412), který obsahuje u jednotlivých osob odkazy na prameny a nejdůležitější literaturu, je připojena druhá část (str. 415—585), kde se autor snaží využít shromážděného materiálu k některým závěrům. Pokouší se nejprve stanovit počet členů senátu ve III. stol., dále jejich místní původ a konečně zda pocházeli ze senátorské rodiny, či o jaký druh „nových lidí“ jde. Dva dodatky (str. 554—585) se zabývají trváním úřední doby císařských místodržitelů v provinciích a používáním titulu „praeses“ a „ἡγεμών“. O důkladnosti a svědomitosti autora svědčí to, že připojil 75 stran „dodatků a oprav“ (str. 586—660). Str. 661—794 zaujímají rejstříky a na závěr je přidána ještě jedna strana dodatků (795). B. kniha se jistě stane vítanou příručkou pro starověké historiky.

Zdeněk Zlatuška

B. H. Warmington: The North African Provinces from Diocletian to the Vandal Conquest. Cambridge, University Press, 1954, str. VIII + 124.

W. se ve své knize zabývá obdobím dějin římské Afriky, které bylo dosud málo zpracováno. Cenné je zejména to, že se neomezuje jen na politické dějiny, ale že věnuje pozornost společenským poměrům afrických provincií té doby. První tři kapitoly jsou věnovány správě (Provincial Administration in Africa, str. 1—7), vojenským dějinám (Military History, str. 8—19) a hranicím a jejich obráncům (The Frontier and its Defenders, str. 20—26). Další dvě kapitoly pojednávají o městech (The Cities, str. 27—54) a venkovu (The Country, str. 55—68), šestá kapitola je věnována obyvatelstvu (The Moors and the Romans, str. 69—75) a poslední dvě kapitoly donatismu (Donatism, str. 76—102) a duševnímu životu tohoto území (Intellectual Life, str. 103—111). Po krátkém doslovu (Epilogue, str. 112—113) následuje bibliografie, dvě strany map a rejstřík. V kapitole o městech se podařilo W. rozbořem epigrafických památek ukázat, že se nedá mluvit o úpadku městského života v Africe ve zkoumaném období. V kapitole o donatismu, která je vedle kapitoly o městech nejrozsáhlejší částí knihy, ukazuje W. správně na fakt, že hlavní část donatistů tvořili kolonové a že tedy donatismus musí být považován za hnutí sociální. To je patrné zejména na venkově, kde docházelo k těsnému spojení donatistů s radikálními circumcelliony. Pochybné je W. tvrzení, že donatismus nevyjadřoval protifímské cítění domorodého obyvatelstva (str. 99). V donatismu totiž nepochybně hrála velkou roli i národnostní složka, protože zde stáli proti sobě utlačovaní, tj. domorodci, a utlačovatelé, tj. Římané. Vidíme konečně i ten fakt, že donatisté zesilují svůj tlak na přelomu IV. a V. stol., kdy je římská říše ohrožována ze všech stran vnějším nepřítelem (o povaze hnutí srov. např. R. Hošek, Sociální pozadí Augustinova spisu O boží obci, SbFFBU, 1953, B I. str. 76 n). W. kniha si zaslouží plné pozornosti i přes některé nedostatky, neboť autor se zabývá ve velké míře i sociálními dějinami, které bývají často opomíjeny.

Zdeněk Zlatuška